

Astrid Stampe Feddersens tale ved det store Kvindemøde på Skamlingsbanken

Taler

Astrid Stampe Feddersen
Kvinderettighedsforkæmper
og medlem af Dansk
Kvindesamfund

Dato

4. juni 1912

Sted

Skamlingsbanken

Omstændigheder

Fra kilden:

For første Gang skulde en Kvinde føre Ordet fra Lorens Frølichs karakteristiske Granittalerstol paa Skamlingsbanke. Dansk Kvindesamfunds hæderskronede Æresformand, Fru Jutta Bojsen-Møller, skulde, som det sig burde, være den første. Efter hende skulde to andre af Kvindesagens Bærere, Fruerne Stampe Feddersen og Gyrithe Lemche, udtale sig paa det historiske Sted.

Dagen betød en Begivenhed — og det saa ud til Regn, meget stærkt endda. Men Skyerne spredtes som ved et Under. Og da Plantøget Kl. 2 og Ekstratøget Kl. 3, begge fyldte med Mødedeltagere, rullede ud fra Kolding Sydbanegaard, vidste man, det vilde blive en af de ægte Festdage paa Højskamling.

Da Mødet aabnedes, var der ialt ca. 1500 Mennesker samlet. De tre nordiske Flag smældede i Vinden, mens Fru Jutta traadte frem, fulgt af det ny Banner — af hvidt Silke med en ung Pige med Guldhornet broderet i Guld. Bragende Bifald vidste den gamle Æresformand, baade da hun begyndte og sluttede. Navnlig ogsaa Gyrithe Lemches Tale afbrødes Gang paa Gang af kraftige Bifald.

Skamlingsbanke!

Dette Steds Navn har en forunderlig Klang i alle vaagne fædrelandssindede danske Mænds og Kvinders Øren! Her stod [i] Fyrreerne danske Mænd som Grundtvig, Ploug, Lehmann, Laurids Skau og flere og talte vækkende Ord til det danske Folk, som var ved at vaagne af Hundredeaars folkelige Søvn, og deres Ord gav Genlyd i danske Mænds og Kvinders Sind, saa langt den danske Tunge taltes, og Folket vaktes til Medviden om sin nordiske Byrd, saa det forstod, at det gjaldt at hævde sig som en Gren af den nordiske Stamme og fri sig ud af Tyskens Slangeknug paa alle Omraader, særligt paa det sproglige. Og det danske Folk vaktes og begyndte det Oprejsningsarbejde, som siden — trods dybe Fald og Nederlag baade udadtil og indadtil — har kaldt de bedste Kræfter i Folket til Arbejde.

Var ingen Kvinder med i dette Oprejsningsarbejde? Jo, i det stille, i Løndom indenfor Hjemmets Vægge saede Moderen den Sæd i sine Sønners og Døtres Sjæl, som skulle bære fager Frugt i det nysledne Hundredeaar. Ingen føler dybere end jeg, hvilken uvurderlig stor Gerning, Kvinden udførte i Hjemmet, jeg, som skylder min storttænkende, betydelige Moders Paavirkning min dybe Kærlighed til vort Folk og vort Maal, en Moder, der af den Tids Snæverhed hindredes i at udfolde sine Evner helt til det Fædrelands Gavn, hun elskede med hele sin Sjæl.

Har da ingen Kvinde nogensinde her fra Skamlingsbanken sendt sine Tanker og Følelser ud til Folket, saa at de kunde blive hele Folkets Eje? Nej, endnu har ingen Kvinde staaet her og talt til sit Folk. Var der da ingen, som havde de store Tanker og Syner og følte Trang til at give dem Luft?

Først langsomt, da Folket skulde rejse sig efter Nederlaget i 1864, begyndte man at forstaa, at Kvinden ogsaa har en Gerning at udføre udenfor det snævre hjem, ude i det store Hjem, Fædrelandet, og at vi ikke har Raad til at lade Kvindernes Evner blive kuede og ubrugte i en Tid, hvor alle Kræfter skal tages i brug for at oprejse Danmark. Om Kvindernes langsomme, trælse Vandring op ad Bjærgene mod dets Tinder, hvor Kvinden får Rum og Plads til at være fuldtud Menneske og udfolde alle sine Evner, baade som Moder og i Hjemmet og som Borger i Staten, har Gyrithe Lemche fortalt Dem i sin Bog.

Men det Spørgsmaal opstaar hos os: Har da Kvinderne altid været bundne af Love og Fordomme? De fleste mener, at Kvinden fra Tidernes Morgen har været kuert under Manden, aldrig har faaet Lov til at udfolde sine Evner, og at først Nutiden begynder at give hende Plads ved Mandens Side. Mon denne Paastand er rigtig? Historien lærer os noget andet, naar den læses med en vaagen Kvindes Øje. Paa ét bestemt Omraade har det i Vinter lykkedes mig at faa Øje paa den historiske Udvikling, nemlig med Hensyn til danske Dronningers Magtstilling og Betydning for Fædrelandet.

Jo længere man gaar tilbage i Historien, des større Indflydelse havde de Dronninger, der var betydelige Personligheder.

Det er ikke min Mening at ville fortælle Dem om alle Danmarks Dronninger. Men jeg vil pege paa de enkelte Dronninger, hvis udmærkede Evner kom Fædrelandet til gode, og vise, hvorledes Udviklingen førte med sig, at der under

ny Statsformer, indførte fra Udlandet, ikke mere blev Brug for disse Evner, saa at de visnede hen.

Danmarks første historisk kendte Dronning er kendt af ethvert Barn Thyra Dannebod mindes i Danmark, saa længe der lever et dansk Folk paa disse Sletter. Svend Aagesen og Sakse fortæller med Varme om „den Dronning, der havde samlet de Danske til Arbejde og havde rejst Værn mod Rigets Fjender“.

I Margrete Fredkulla — den svage Kong Nielses Dronning — møder vi en Dronning, der vandt det danske Folks Yndest og betød noget for Danmark.

Margrete Sambiria, Kristoffer den Førstes Dronning — af Folket kaldet „Margrete Sprænghest“ — var en myndig Kvinde, som ogsaa greb ind i Danmarks Historie. Der fortælles, at „efter Kristoffers Død styrede hans Enke i en Aarrække Land og Rige“.

Frem for alle viste dog Dronning Margrete — Valdemar Dankonges Datter — en ganske enestaaende Evne til at Styre Land og Rige og en Statsmandskløgt, som man kun finder lidet af hos de senere mandlige Herskere. Som sin unge Søns Formynder styrede Margrete Danmarks Rige under saare vanskelige Forhold og fra 1380 tillige Norge, som hendes Søn, Olaf [sic], arvede efter sin Fader, Hakon, og da Oluf døde 1387, 17 Aar gammel, skete det Særsyn, at „en Uge efter Olufs Død valgtes Margrete til Danmarks, et halvt Aar efter til Norges Frue og Husbonde, og endelig kunde hun i Marts 1388 paa Slottet Dalaborg ved Vänern slutte en Overenskomst med de svenske Stormænd, hvorved hun ogsaa i Sverrig fik en regerende Dronnings Stilling“.

Hun viste i sin hele Færd „Syn for store Ideer og høje Maal“ — de, som bagefter vilde holde Nordens tre Riger samlede, vilde gøre det med Våben i Hånd, og paa den Grundvold kunde Nordens Enhed ikke bygges eller holde. Vi ser, at Margrete, netop fordi hun var Kvinde, forstod at omgås de vanskelige „Stormænd“, selv de svenske, og i sit personlige Samvær med dem stræbte hun efter at vinde de enkelte, og det lykkedes ikke sjældent.

I Sandhed! Margrete har givet Vidnesbyrd om, at en Kvinde kan have Evner til at styre Land og Rige saaledes, at ingen af hendes mandlige Efterkommere har gjort hende det efter!

Om Erik af Pommerns Dronning, Philippa, hedder det, at hun „styrer Landet under Eriks Fraværelse paa hans Rejse til den hellige Grav 1423—24“.

Om Kong Hans' Dronning, Kristina, véd vi, at hun „med et ikke almindeligt Heltmod forsvarede Stockholm Slot, da det belejredes af Svenskerne“.

Frederik den Andens Dronning, Sofie, stod ganske udenfor sin Husbonds Kongegerning. Derfor savnede hun dog ikke Afløb for sin Virksomhedsstrang. Hun boede, da hun var bleven Enke og Kristian den Fjerde bleven Myndig, paa Nykøbing Slot og ejede det meste af Lolland og Falster, og hun styrede sine store Besiddelser med stor Duelighed, om end stundom med en lidt haard Haand.

Megen Plads har den ikke givet Dronningerne til at virke udenfor Hjemmet, men vi har dog set Dronningerne styre store Godser og stundom med Duelighed føre Regeringen i Kongens Fraværelse.

Med det konstitutionelle Kongedømme ophører al Dronningernes Indflydelse paa Landets Styrelse undtagen den, enhver Hustru har paa sin Mand ved at tale med ham. Udviklingen havde mere og mere sat Dronningerne ud af Spillet. Og endelig sættes Kronen paa Værket. I det Land, blandt hvis Herskere den, der havde det største Statsmandsgeni, og som bag sin Virken havde en Idé mere end dynastiske Interesser, var en Kvinde, Dronning Margrethe, som samlede de tre nordiske Riger — vedtog den danske Rigsdag 1853 en Tronfølge Lov, som udelukkede Kvinder fra den danske Trone. Fra nu af er Dronningen kun sin Mands repræsenterende Hustru og sine Børns Moder. Denne Stilling udfylder de paa den smukkeste Maade, men for de store Evner, som Middelalderens Dronninger udfoldede, og som vi saa Glimt af hils Enevældens Dronninger, er der ikke længere Brug.

I Caroline Amalies Tid skimter man Kvindesagen i det fjærne, og man føler, at Dronningen, uden at vide det selv, ligesom aner, at den maa arbejde sig frem ifølge med den politiske Frihed for Mændene, idet hun i 1853 skriver: „Før har jeg stedse troet, at en absolut Regering under en kristelig Konge var den bedste Form, men nu, da public spirit er vaagnet hos Folket, ønsker jeg hellere en Forfatning, som nøder Folket til selv at bekymre sig om Fædrelandets Ve og Vel, thi den oplyser og udvikler dets Evner og især dets Dømmekraft, og det er en deplig [sic, dejlig] mandig Evne, hvilken jeg nok ønsker udviklet hos mit

kvindelige Folk“.

Ingen Dronning eller Prinsesse kan selv bryde Lænkerne, thi ingen er saa bundne af Etikettehensyn og Fordomme som de, der lever i de høje Sale. De maa løftes paa Folkets Skuldre. Kvinderne maa blive fri Mennesker med fulde Borgerrettigheder, opdrages som Mændene til at forstaa sig paa og interessere sig for sit Fædrelands Sager og føle Ansvar overfor Fædrelandet. Da vil ogsaa Båndene for Dronningerne løsnes, og vi vil maaske igen se en Thyra Danebod eller en Margrete Dankonges Datter paa Danmarks Trone. Men Folkets Kvinder maa frigøres først. Den Tid vil komme, ja er nær, da Thyra Danebods og Margretes Køn ikke længere vil lade sig spærre inde i Køkkenet og Barnekammer, men sprænge de snærende Baand, løse de bundne Kræfter og Evner og kræve Plads til sammen med Mændene at indskrive sit Navn i Danmarks Historie, idet de vækkes til dansk, til stor og herlig Id, til Danmarks Frelse i Nødens Tid.

Kilde

Kolding Folkeblad Nr. 129, Aarg. 41. Udg. d. 6. juni 1912.

Kildetype

Dokumentation i avis, magasin e.l.

Tags

Agitationstale, Kvindebevægelsen

Relateret

Gyrithe Lemches tale ved Det Store Kvindemøde på Skamlingsbanken
4. juni 1912

Jutta Bojsen-Møllers tale ved det store Kvindemøde på Skamlingsbanken
4. juni 1912

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/astrid-stampe-feddersens-tale-ved-det-store-kvindemode-pa-skamlingsbanken>